

Кіцен Н. В.

*ВСП Чернівецький факультет Національного університету «Одеська юридична академія», доцент кафедри кримінально-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук*

ОБСЯГ ПЕРЕВІРКИ СУДОВИХ РІШЕНЬ, ЩО НЕ НАБРАЛИ ЗАКОННОЇ СИЛИ, У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ ЗА КПК РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

В умовах дії нового КПК 2012 р. важливе значення має дослідження, серед інших, і питань, пов'язаних із апеляційною перевіркою судових рішень; одним із таких питань є межі апеляційного перегляду судових рішень. КПК 2012 р. регламентував межі перегляду судом апеляційної інстанції наступним чином: суд апеляційної інстанції переглядає судові рішення суду першої інстанції в межах апеляційної скарги. Суд апеляційної інстанції вправі вийти за межі апеляційних вимог, якщо цим не погіршується становище обвинуваченого або особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Якщо розгляд апеляційної скарги дає підстави для прийняття рішення на користь осіб, в інтересах яких апеляційні скарги не надійшли, суд апеляційної інстанції зобов'язаний прийняти таке рішення. Тим самим законодавець відмовився від ревізійного порядку перевірки, віддавши перевагу у цілому використанню диспозитивного підходу до визначення обсягу перевірки. У зв'язку із цим методологічно вірним буде порівняння регламентації цього питання із КПК РФ, де нещодавно набрали чинності нові норми, що регламентують апеляційне провадження.

Первинна редакція ч. 2 ст. 360 КПК РФ вказувала, що суд, який розглядає кримінальну справу в апеляційному чи касаційному порядку, перевіряє законність, обґрунтованість, справедливість судового рішення лише у тій частині, в якій його оскаржено, і стосовно тих засуджених, яких стосується скарга або подання. Ця норма зазнала критики у доктрині.

Надалі було внесено зміни і закріплено, що якщо при розгляді кримінальної справи будуть встановлені обставини, які стосуються інтересів інших осіб, засуджених або виправданих у цій же справі, і стосовно яких скарга або подання не були подані, то кримінальна справа повинна бути перевірена і стосовно цих осіб. При цьому не може бути допущено погіршення їх становища. При розгляді кримінальної справи у касаційному порядку суд вправі пом'якшити засудженому покарання або застосувати закон про менш тяжкий злочин, але не вправі посилити покарання, а також застосувати закон про більш тяжкий злочин. Суд касаційної інстанції вправі скасувати виправдувальний вирок у зв'язку з необхідністю застосування закону про більш тяжкий злочин чи призначення більш суворого покарання у випадках, передбачених ч. 2 ст. 383 та ст. 385 КПК.

У доктрині по-різному було оцінено зміну меж розгляду справи судом апеляційної або касаційної інстанції. Так, учені указували на відновлення (Н. Г. Муратова), надмірне розширення (О.А. Дінер) або часткове відновлення (В. Бож'єв) елементів ревізії. Однак деякі автори вказали на те, що не можна говорити про ревізію або часткову ревізію, а норма ч. 2 ст. 360 КПК РФ не поновлює ревізійний початок (О. О. Сухова).

Як уявляється, все ж таки можна стверджувати про наявність елементів ревізійного порядку в нормах ч. 2 ст. 360 КПК РФ у зазначеній редакції, оскільки, якщо при розгляді кримінальної справи буде встановлено обставини, які стосуються інтересів інших осіб, засуджених або виправданих у цій же справі, і стосовно яких скаргу або подання не було подано, то кримінальна справа має бути перевірена і стосовно цих осіб.

Однак Федеральним Законом від 29 грудня 2010 р. № 433-ФЗ значно трансформовано межі перевірки справи в апеляційному порядку. Так, у відповідності до ч. 1,2 ст. 389.19 КПК РФ, при розгляді справи в апеляційному порядку суд не пов'язаний доводами апеляційної скарги, подання и вправі перевірити провадження у кримінальній справі у повному обсязі. Якщо у кримінальній справі засуджено декілька осіб, а апеляційна скарга або подання принесені тільки одним із них або стосовно деяких із них, суд апеляційної інстанції вправі перевірити кримінальну справу стосовно всіх засуджених. Тобто фактично можна стверджувати про відновлення ревізійного порядку перевірки судових рішень, хоча і з обумовленням, що у зазначеній статті указується на право суду, а не на його обов'язок.

Пленум Верховного Суду РФ у Постанові від 27.11.2012 р. «Про застосування норм Кримінально-процесуального кодексу Російської Федерації, які регламентують провадження у суді апеляційної інстанції» (п. 17) додатково роз'яснив, що при розгляді кримінальної справи у апеляційному порядку суд незалежно від доводів скарги перевіряє наявність передбачених статтею 389.15 КПК РФ підстави скасування або зміни судового рішення, що не тягнуть за собою погіршення становища засудженого (виправданого). Встановивши наявність таких підстав, суд апеляційної інстанції у силу положень частин 1 та 2 статті 389.15 КПК РФ скасовує або змінює судові рішення стосовно усіх засуджених, яких стосуються допущені порушення, незалежно від того, хто з них подав скаргу і стосовно кого принесено апеляційну скаргу або подання. Як видно, прийняття рішення про скасування або зміну рішення фактично у ревізійному порядку все ж таки обмежено дією положення про недопустимість повороту до гіршого, оскільки ст. 389.24 КПК РФ закріплює, що обвинувальний вирок, ухвала, постанова суду першої інстанції можуть бути змінені у бік погіршення становища засудженого не інакше як за поданням прокурора або за скаргою потерпілого, приватного обвинувача, їх законних представників та (або) представників; виправдувальний вирок суду першої інстанції може бути скасовано судом апеляційної інстанції з переданням кримінальної

справи на новий судовий розгляд не інакше як за поданням прокурора або за скаргою потерпілого, приватного обвинувача, їх законних представників та (або) представників на незаконність і необґрунтованість виправдання підсудного. Як указується у літературі, законодавець не тільки не відмовився від ревізійного початку перевірки, а й посилив його дію; мова йде про перевірку усієї кримінальної справи, а не доводів скарги, подання (В. Д. Потапов).

Таким чином, аналізуючи оновлені положення КПК РФ, які регламентують апеляційне провадження, можна стверджувати, що законодавцем практичне відновлено ревізійний порядок перегляду, однак із двома істотними зауваженнями: по-перше, повний перегляд справи є правом, а не обов'язком суду апеляційної інстанції; по-друге, обсяг перегляду обмежено дією положення про недопустимість повороту до гіршого.

Шилін Д. В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу, кандидат юридичних наук, доцент*

ДІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРЕЮДИЦІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

В кримінальному процесі виникає питання про доказове значення актів адміністративних органів у кримінальному процесі та специфіки предмету доказування у подібних випадках. Так, вченими обґрунтовано визначаються особливості предмету доказування у справах про злочини з адміністративною преюдицією, а саме правомірність преюдиціальної умови і зберігання її юридичної чинності до моменту вчинення інкримінованого діяння. Ця обставина, на думку З. Д. Смітєнко та Я.І. Кінаша, містить у собі три відносно самостійні елементи: обґрунтованість притягнення до адміністративної відповідальності, тобто наявність складу проступку у діях особи, підданої адміністративному стягненню, доказаність усіх обставин справи і вірність обраної кваліфікації; законність накладення адміністративного стягнення, іншими словами: а) дотримання норм, що регламентують провадження у справах про адміністративні правопорушення, вилучення з яких спричиняє скасування адміністративного рішення (строки давнини та ін.), і б) відповідність міри адміністративного стягнення санкції, встановленої законом; вчинення інкримінованого правопорушення в межах терміну дії преюдиційної умови (Смітєнко З. Д. Предмет доказування у справах про злочини з адміністративною преюдицією / З. Д. Смітєнко, Я.І. Кінаш // Держава і право. – Вип. 9. – С. 343).

КПК не вирішує питання про доказове значення рішень у справах про адміністративні правопорушення у кримінальному процесі. Однак